

ВЗАЄМОДІЯ ДАКТИЛОСКОПІЧНОГО ОБЛІКУ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННОЮ СИСТЕМОЮ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Іннесса Миколаївна ТЕМНИК,

*старший судовий експерт сектору
дактилоскопічного обліку відділу
криміналістичних видів досліджень
Харківського науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України*

Надія Іванівна КОЛІСНИК,

*судовий експерт сектору дактилоскопічного
обліку відділу криміналістичних видів досліджень
Харківського науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України*

Реформування вітчизняної правоохоронної системи, поглиблення міжнародної співпраці в області правоохоронної діяльності, детермінують необхідність оптимізації вітчизняної правоохоронної системи. Критерієм ефективності діяльності правоохоронців виступає оперативне, об'єктивне та якісне вирішення завдань. На перший план виходить європейська інтеграція правоохоронних органів. Функціонування криміналістичного обліку, зокрема і дактилоскопічного, довело свою спроможність у вирішенні оперативних завдань.

Практично у всьому світі відповідно до вимог Міжнародної організації цивільної авіації ICAO (International Civil Aviation Organisation) запроваджуються біометричні паспорти. Зазначений дактилоскопічний облік, в подальшому дозволяє вирішувати важливі завдання, а саме:

- оперативно та ефективно встановлювати злочинців, безвісно зниклих та невпізнаних трупів, використовуючи іноземні пошукові системи;
- міжнародна співпраця в галузі розслідування злочинів;
- здійснювати обмін інформацією з іноземними партнерами.

Сучасний стан злочинності, підвищення рівнів міжнародного співробітництва, детермінує необхідність суттєвого вдосконалення дактилоскопічного обліку. Доцільним вважається створення державної багатофункціональної системи дактилоскопічної реєстрації в Україні.

Сьогодні найбільш інформативним та результативним із криміналістичних обліків є дактилоскопічний, а зараз незалежних структурних підрозділах системи МВС та Національної поліції України – Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС та у Департаменті інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України.

Дактилоскопічний облік ведеться за допомогою ідентифікаційної системи, яка включає установчі дані та дактилоскопічну інформацію про криміногенних осіб, за допомогою такої системи:

- забезпечується зберігання та облік, видача оперативно-довідкової інформації на певну категорію осіб (наприклад, що вчинили кримінальний злочин у межах території України тощо);

- здійснюється ідентифікація осіб, що приховують від правоохоронних структур свої біографічно-установчі дані;

- здійснюється пошуковий процес злочинців за слідами, які були виявлені на місці події [4].

Беручи до уваги закордонний досвід, наприклад, у США Федеральна дактилоотека нараховує більш ніж 243 млн. дактилокарт. У Німеччині кількість дактилокарт на злочинців, окрім контингентів, які офіційно знаходяться на поліцейському обліку, становить приблизно 26 мільйонів [3, с. 100].

Уперше автоматизовані дактилоскопічні інформаційні системи («LX-39» та «CIFS», з 1979 року – «Mafin») у ФБР були встановлені у 1972 році, а з наступного року ця система була впроваджена у Канадську Королівську кінну поліцію [3, с. 102].

Наступний напрямок розвитку АДІС був пов'язаний із використанням автоматичного сканувального пристрою, яка мала назву «Finder». За її допомогою можливо було оптично розпізнати відбитки пальців.

Існували ще й голографічні методи розпізнавання та звірення відбитків пальців, які застосовувалися у пропускних системах (у штаті Флоріда ця система працює з 1980 року) [5, с. 88]. Слід зазначити, що на сьогоднішній день найбільш сучасним та ефективним програмно-технічним комплексом для дактилоскопії, яку розробила фірма «Siemens», є система «Sherlock» [5, с. 89]. До речі, цей перелік автоматизованих систем в іноземних країнах далеко не вичерпний. Але він вказує на те, що правоохоронні структури зацікавлені у створенні та функціонуванні більш сучасних автоматизованих систем пошуку дактилоскопічної інформації з метою якісної боротьби зі злочинністю.

Щодо розвитку АДІС на теренах СРСР у 80-ті роки була заснована радянсько-індійська компанія «Совіндейта», яка починає свою діяльність зі зборки комп'ютерних систем. Компанія має значний науковий потенціал. Наприкінці 80-х років спеціалісти компанії беруться за розробку системи автоматизації ідентифікації осіб за відбитками пальців. Цей напрямок стає основним для компанії. «Совіндейта» перетворюється у ЗАО «Сонда Технолоджи».

У країнах колишнього СНД та країнах далекого зарубіжжя існують відмінності у способах фіксації і отримання слідів пальців рук, інтеграція цих систем між собою не знайшла свого практичного використання. Це було ще й пов'язано із тим, що закордонні АДІС функціонують лише при наявності чіткої та високої якості слідів відбитків пальців рук. Враховуючи ситуацію, яка склалася в Білорусії, Україні, Росії та інших країнах колишнього СНД, вони почали розробляти та впроваджувати свої власні автоматизовані дактилоскопічні системи пошуку кримінально значущої інформації. Міністерства внутрішніх справ вищевказаних країн розробили та впровадили типові вимоги, які ставляться до АДІС. Цікаво, що успіхів у цій сфері досягли Білорусія (АДІС «Дакто-2000») та Росія («Папілон», «Сонда», «DEX» та інші).

В експертно-криміналістичних підрозділах органів внутрішніх справ в Україні до останнього часу функціонувало близько десяти різних версій і видів автоматизованих дактилоскопічних інформаційних систем (наприклад, «DEX», «Папілон», «Сонда», «УкрDEX», «Монна Ліза», «Сонда+» та інші) [6, с. 101]. Усі вони здійснювали покладені на них завдання, але враховуючи різноманіття технологій, які використовуються у сучасній дактилоскопії, вони не були здатні ефективно здійснювати обмін дактилоскопічною інформацією.

Останнім часом ведуться розробки у сфері автоматизованого розпізнавання і впізнання відбитків пальців рук людини. Використовуються різноманітні комп'ютерні системи пошуку за наявною інформацією по відбиткам пальців рук. Ці системи, безсумнівно, значно сприяють підвищенню ефективності роботи експертів-криміналістів. Для прикладу, однією із таких систем, є система Automated Fingerprint Identification Systems (AFIS), яка з 1980 року діє як загальнонаціональна база даних у США та з 1999 року повністю комп'ютеризована. На підставі інформації Служби кримінального правосуддя ФБР, в кінці січня 2018 року база даних містить відбитки пальців більш 135 мільйонів злочинців і цивільних осіб (згідно щомісячного бюлетеню ФБР). Система «AFIS» дозволяє підвищувати рівень розкриття кримінальних правопорушень на 26 %. Вона містить високоякісні пристрої для введення відбитків пальців рук, фотографічних матеріалів, а також безпосередньо з пальців, так званий, «живий сканер» [1, с. 303].

Подібні системи існують і в інших країнах. Так, система «Пошук» (середній час пошуку (10 000 порівнянь) – 1 хвилина), яка розроблена в Російській Федерації, використовує алгоритм кодування малюнку папілярних ліній за його окремими та інтегральними ознаками.

Міністерство внутрішніх справ Республіки Білорусь використовує аналогічну систему «Дактомат», який є електронним варіантом радянського архіву відбитків слідів пальців рук із місць огляду події.

Іншою можна вважати систему «Sonda Light», яка використовується з метою проведення ідентифікацій слідів пальців рук (долонь) та їх відбитків, які містяться у дактилокартах. У даному випадку введення інформації з дактилокарт здійснюється за допомогою:

- текстових даних особи, яка обліковується, та її фотографій;
- зображень відбитків пальців рук із дактилокарти шляхом застосування планшетного сканера, або за допомогою сканера пальцевої прокатки з «живого» пальця (фірма «Sonda»);
- перевірки наявності введеної інформації до дактилокарти у базі даних за допомогою текстових параметрів;
- автоматичної первинної обробки зображень, контролю і корекції розстановок інтегральних ознак за типом узору, дельти);
- автоматичного занесення машинного образу дактилокарти у базу даних (також при цьому формується архівна дактилокарта) [2, с. 203].

Узагальнення досвіду правоохоронних структур, до системи, яка може бути покладена в підґрунтя для створення національної автоматизованої дактилоскопічної ідентифікаційної системи, мають бути наступні вимоги:

1. Підтверджена випробуванням та досвідом використання здатність дактилоскопічної системи працювати з надвеликими обсягами інформації.

2. Висока швидкість та вибірковість пошуку інформації в режимах «карта-карта», «слід-слід», «карта-слід», «слід-карта» та з урахуванням можливого геометричного викривлення загальних та окремих ознак.

3. Можливість роботи із дактилокартами та слідами середньої/низької якості.

4. Можливість вільного обміну дактилоскопічною інформацією.

5. Апаратна конфігурація системи має складатися з найбільш ефективних пристроїв та програмних пакетів.

6. Націленість фірми-розробника на вдосконалення програмного продукту, а також розробки нових версій дактилоскопічної системи.

7. Простота процесу обробки та введення дактилоскопічної значущої інформації, швидкість навчання в режимі користувача.

8. Можливість отримання статистичних відомостей, як за установчими даними осіб і слідів, так і за кількістю і якістю введеної дактилоскопічної інформації.

9. Оптимальна вартість програмного продукту та обладнання.

Удосконалюються та розробляються нові апаратно-програмні засоби автоматизованих дактилоскопічних ідентифікаційних систем. Зокрема, пристроїв введення відбитків пальців (створено прилад, який зчитує узор папілярних ліній із зворотної сторони пальця) [3, с. 104].

Підсумовуючи вищенаведене, кримінальна реєстрація розглядається як система обліків. Як система вона характеризується єдністю функціонування, певною організацією і наявністю зв'язків між елементами.

На сьогодні в Україні виникла необхідність створення Концепції дактилоскопічної реєстрації з такими основними розділами:

1. Розробка нормативно-правової бази, загальних положень, принципів і вимог до організації системи дактилоскопічної реєстрації в Україні.

2. Наукове обґрунтування і розробка проекту Закону України «Про дактилоскопічну реєстрацію».

3. Розробка основних організаційно-правових і технічних вимог до створення централізованої дактилоскопічної ідентифікаційної системи України.

4. Створення на державному і міжвідомчому рівні комісії фахівців для ретельного вивчення технічних характеристик і досвіду практичного використання АДІС в нашій країні і за кордоном.

5. Удосконалення методів дактилоскопіювання без застосування фарби.

6. Розрахунок фінансових витрат, розробка єдиної політики по придбанню, інтеграції, кадровому і матеріально-технічному забезпеченню національної АДІС.

Державна важливість цієї проблеми, розробка і практична реалізація такої Концепції має здійснюватися на урядовому рівні.

Система дактилообліку, якою користуються Експертна служба, морально застаріла – це АДІС «Дакто 2000». Слід замислитись над тим, аби використати наявний у нашій державі людський та інтелектуальний потенціал і створити українську систему дактилообліку, яка б комплексно вирішувала питання систематизації інформації необхідної для найбільш швидкого розкриття і розслідування злочинів.

Список використаних джерел:

1. Аверьянова Т. В., Корухов Ю. Г. Криміналістика: Учебн. / Под ред. Ю. Г. Корухова. М.: «ПРАВО», 2015. 890 с.
2. Бірюков В. В. Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів. Луганськ: 2016. 334 с.
3. Дабіжа Д. В. Використання обліків та інформаційних систем при розслідуванні кримінальних правопорушень. *Держава і право*. К., 2017. № 3. С. 99-105
4. Кажанов С. П. Використання автоматизованої інформаційної системи ідентифікації пальцевих відбитків в організації розкриття та розслідування злочинів. К., 2016. 104 с.
5. Лук'янчиков Є. Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів. Київ, 2015. 289с.